

Filozofická fakulta Univerzity Palackého Olomouc

Katedra aplikované ekonomie

POSUDEK ZÁVĚREČNÉ PRÁCE

Typ práce: ~~Bakalářská~~ – Diplomová

Jméno a příjmení studenta: Marie Janíčková

Oponent: Mgr. et Mgr. Jan Stoklasa, D.Sc. (Tech.)

Téma závěrečné práce: *Analýza financování vysokých škol v ČR*

1. Náročnost práce na:

Teoretické znalosti	standardní	vysoká
Vstupní údaje a jejich zpracování	standardní	vysoká
Použité metody	standardní	vysoká

2. Hodnocení práce:

Kritérium	Stupeň hodnocení (dle SZŘ UP)					
	A	B	C	D	E	F
Stupeň naplnění cíle/cílů práce			x			
Logická stavba práce	x					
Podíl samostatné práce studenta ve vztahu k převzatým částem práce		x				
Vhodnost použitých metod				x		
Práce se zdroji včetně citací						x
Úprava práce (text, grafy, tabulky)		x				
Stylistická úroveň, pravopis					x	
Využitelnost výsledků práce v praxi				x		

Autorka si v práci klade za cíl zanalyzovat financování VŠ v České republice. Přesněji její cíl je v úvodu práce formulován takto:

„Cílem práce je zanalyzovat aktuální stav financování vysokého školství. Pozornost je věnována zejména identifikaci zdrojů financování a zásadám a pravidlům financování soukromých vysokých škol a veřejných vysokých škol na základě dokumentů vydaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, a také jednotlivými veřejnými školami.“

Cíl je to na první pohled velice ambiciózní, neboť financování vysokých škol v ČR prochází konstantním vývojem a modely pro rozdělování peněz mezi VŠ ze státního rozpočtu jsou každoročně měněny/aktualizovány. Navíc je očekávána změna financování výzkumu (tj. je reálně možné, že finance na RVO budou brzy rozdělovány podle jiného klíče než doposud, bude zohledněno kontraktové financování atd., pravidla získávání projektových peněz se mění výzvou od výzvy). Téma je to aktuální, byť komplexní (obecná) analýza systému financování VŠ v České republice dle mého názoru není v silách studenta magisterského studia. Jako pozitivní však

hodnotím, že se studentka této výzvy nezalekla – jde totiž o téma, ke kterému bylo realizováno (k jeho jednotlivým aspektům) několik velkých individuálních národních projektů, byla provedena detailní analýza systému financování výzkumu a k dispozici je obrovské množství analytických materiálů. Není tedy snadné přijít s něčím novým či objevným. Má ale rozhodně smysl se na téma podívat z pohledu studenta Mgr. studia a pokusit se data, modely atd. interpretovat jeho očima.

Autorka se také má v plánu zabývat zavedením školního:

„Záměrem je zhodnotit současný systém financování, vhodnost privatizace VŠ, případně zavedení školního a vymezení podmínek pro jeho efektivní fungování.“ (téma diskutované např. v rámci projektu KREDO atd.).

- Práce je popisem současného stavu. Kapitoly o akreditační komisi atd. v situaci, kdy s platností novely vysokoškolského zákona začnou fungovat institucionální akreditace a akreditační agentura jsou tedy poněkud nadbytečné (autorka sama přitom tuto skutečnost zmiňuje např. na str. 53, není mi ale jasné, proč ji nedá do souvislosti i s popisem stavu VŠ hned na začátku práce). Hodnota práce je tím pádem výrazně nižší, protože v okamžiku jejího případného obhájení bude popisovat stav platný jen několik měsíců a pak se její části stanou jen popisem historického stavu. O novele VŠ zákona se v akademických kruzích hovoří výrazně už delší dobu. Nenastínění hlavních změn relevantních pro financování VŠ v budoucnosti je proto velice zvláštní! Tato informace skutečně v práci výrazně chybí.
- Práce obsahuje příliš překlepů, nesprávných tvarů slov atd. Navíc některá slova jsou používána nesprávně a někdy to působí až komicky, např. (str. 17): *„Z organizačního hlediska patří k Radě vysokých škol i Studentská komora, vysoce anonymní, sledující své vlastní politické cíle.“* (seznam členů Studentské komory RVŠ je možné najít např. zde: <http://www.skrvs.cz/clenstvo/>, anonymní tedy není). Jaké jsou politické cíle Studentské komory RVŠ?
- Na str. 18 autorka uvádí, že *„Na rozdíl od jiných států, je český vysokoškolský systém decentralizovaný a zabezpečuje možnost vývoje jednotlivých svých částí v souladu s demokratickými pravidly.“* – Česká republika je tedy jediným státem s decentralizovaným VŠ systémem?
- Na str. 19 autorka komentuje vývoj počtu studentů poprvé zapsaných na VVŠ. Možná by v této souvislosti bylo dobré zmínit, že MŠMT skrze financování výuky (ukazatele A+K) školy výrazně motivovalo k nabírání menšího počtu studentů stanovováním limitů financovaných studentů. Bez této informace by se mohlo zdát, že úbytek počtu studentů na VVŠ je přirozený (což z části možná je, ale příčin je více).
- Na str. 21 studentka uvádí, že *„Z Dlouhodobého záměru MŠMT na období 2006-2010 vyplývá, že je nutné zredukovat počet studentů, kteří přechází z bakalářských studijních programů na magisterské. V současnosti jde o cca 70 % studentů a snahou je tento počet snížit na 50 %“*. Nabízí se otázka, proč se autorka v roce 2016 odvolává na dlouhodobý záměr 2006-2010. Je vůbec snaha o snížení „propustnosti“ mezi BC a MGR studiem ještě aktuální?
- Na str. 22 jako komentář k Tabulce 5 autorka uvádí, že: *„V celém období od 1950 do 2011 probíhal pokles počtu osob se základním vzděláním, naopak zastoupení všech ostatních vyšších forem vzdělání stále rostl.“* Klesal tedy absolutní počet osob se základním vzděláním, nebo jejich relativní podíl na populaci? Tabulka 5 je celá v procentech, což by napovídalo druhé interpretaci, ale v dané větě je zmíněný počet (tedy počet absolutní). Formulačně je to velice neobratné!
- Na str. 23 a 24 autorka cituje data OECD (patrně), ale není uvedený jediný literární pramen. Není vůbec jasné, odkud autorka data a čísla prezentovaná na těchto stranách převzala.
- Celá strana 26 je jen mírně pozměněný text ze zdroje: Rámec rozvoje vysokého školství do roku 2020 [online]. s. 84 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/odbor_30/Jakub/Ramec_rozvoje_vysokeho_skolstvi_do_roku_2020_oficial_pdf.pdf. V tomto případě přitom není jediný důvod přebírat text téměř doslovně (uznávám, autorka doplnila pár slov). Nezbyvá mi, než se ptát PROČ? Navíc

vzhledem k tomu, že některé věty jsou téměř totožné se zdrojem, mělo by patrně jít o přímou citaci, jejíž formu tento text rozhodně nemá a z mého pohledu je tato strana na hranici plagiátu!

- Na str. 27 autorka opět prezentuje čísla a procenta, aniž by uvedla jejich zdroj. Vzhledem k tomu, že statistiky nemusí být vzájemně kompatibilní, je prezentování dat bez uvedení zdroje nepřijatelné!
- Str. 28 začíná slovy: „*I přes podfinancování ze strany státu si veřejné vysoké školy u nás ale stále zachovávají všeobecnou prestiž a absolventi veřejných škol jsou ze strany zaměstnavatelů přijímáni lépe, než absolventi soukromých škol.*“ Autorka přitom neuvedla ani finanční částku, jakou školy dostávají, ani částku, jakou podle jejího názoru dostat mají. To, že jsou VŠ podfinancované nevyplývá z žádné informace, která byla do tohoto bodu v práci prezentována! Pokud autorka chce tvrdit, že jsou VŠ v ČR podfinancovány, musí to být schopná nějak doložit. Jinak jde o její domněnku, která je prezentována jako fakt. To je v kvalifikační práci nepřijatelné. Na str. 31 navíc autorka sama uvádí, že „...země EU21 vydají na terciární vzdělávání o něco méně – 1,4 % HDP a Česká republika 1,4 %.“ O jakém podfinancování je tedy řeč?
- Autorka se navíc v kapitole o kvalitě VŠ odkazuje na žebříčky VŠ. Pomineme-li jejich nedokonalost a snadnou manipulovatelnost, autorka neuvádí, ze kterých žebříčků informace čerpá! Autorka doslova uvádí (str. 28), že „*Nejlépe hodnocená česká vysoká škola, Karlova univerzita v Praze, se v mezinárodních žebříčcích pravidelně umísťuje už ve třetí stovce, České vysoké učení technické v Praze v pětistovce a Vysoké učení technické v Brně je v první šestistovce.*“ Neuvádí ve kterých žebříčcích a ve kterém roce.
Podle THE (Times Higher Education University Rankings,
https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2016/world-ranking#!/page/0/length/25/country/54/sort_by/rank_label/sort_order/asc/cols/rank_only,
ke dni 11.5.2016 (14:56 CET), je nejlepší českou univerzitou VŠB-TUO (příčka 301-350), UK je na příčkách 401-500. Autorka necitováním zdrojů informací, nedostatečnou precizností a neuváděním podstatných detailů sama podkopává svou práci!
- Kapitulu o kvalitě VŠ autorka uzavírá slovy „*Prestiži veřejného vysokého školství v České republice nedokázala zatím výrazně otřást ani aféra na Právnické fakultě Západočeské univerzity v Plzni.*“ Opět názor/domněnka? Jak souvisí prestiž VŠ s její kvalitou? Vůbec mi není jasné, co autorka částí 2.3 chtěla říct.
- Citaci na publikaci „České školství v mezinárodním srovnání [online]. 2015 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/publikace-education-at-a-glance-1>“ má autorka permanentně špatně, neboť se ve většině poznámek pod čarou hypertextový odkaz odkazuje na Education at a glance.
- V Tabulce 7 autorka uvádí nárůsty, poklesy rozpočtů VŠ (veřejných, nebo i soukromých?). Není mi ale jasné, jak mezi roky 2011 a 2012 mohlo dojít k nárůstu o 5,36 %, když se hodnota změnila z 22 423 938 na 21 221 802 (tedy došlo k poklesu).
- Na str. 45 autorka uvádí: „*Každá vysoká škola se ve sledovaném období nějakým způsobem podílí na celkovém výsledku kvality a výkonu všech vysokých škol jako celku, a samotné přerozdělování potom probíhá tak, že tento podíl odpovídá podílu vysoké školy na finančních prostředcích alokovaných v ukazateli K. Pokud každá jedna vysoká škola zlepšuje své meziroční výsledky a zvyšuje tedy celkový výsledek všech škol, získává více finančních prostředků.*“ Vzhledem k tomu, že jde o relativní ukazatele, aby škola získala finančních prostředků, musí buď a) narůst částka rozdělovaná mezi VŠ a podíl dané školy zůstat nezměněn, nebo b) narůst podíl (nikoliv výkon, ale relativní výkon v porovnání s ostatními školami) při nezměněné částce, nebo c) musí dojít k nárůstu obojího. To, co uvádí autorka, je nepřesné! Snadno se může stát, že i když škola meziročně navýší svůj výkon (v absolutních číslech), tak i při nezměněné dělené částce dostane méně peněz (protože ostatní školy navýšily svůj výkon více).

- V práci výrazně chybí diskuse financování VŠ za výsledky výzkumu a vývoje (tzv. peníze na RVO rozdělované na základě Metodiky hodnocení výsledků výzkumných organizací a hodnocení výsledků ukončených programů (platné pro léta 2013 až 2016)), které tvoří významnou část rozpočtu VŠ (nejde o ukazatel K).
- Sekce 3.4.1, str. 52 „*V letošním roce se také poprvé za historii existence soukromých vysokých škol stalo, že se jedna ze SVŠ dostala do insolvence a její studenti tak, přestože platili školné, odchází bez možnosti obhájení práce a vykonání státní závěrečné zkoušky a tedy bez titulu.*“ – z jakého důvodu je informace podána takto neurčitě? O jakou vysokou školu šlo, co bylo příčinou? Jakou cenu má podat informaci tak, že nikomu nic neřekne? Má přece jít o odbornou kvalifikační práci a ne o pohádku!
- V duchu domněnek a nepodložených názorů práce pokračuje dále (str. 53): „*Kvalita SVŠ není obecně považovaná za příliš dobrou a vypadá to, že se ještě rapidně zhorší. Do nynějšíka totiž udělovala akreditace soukromým školám Akreditační komise závislá na MŠMT. Novela zákona o vysokých školách schválená v lednu 2016 stanovuje nová pravidla. „Akreditace bude svěřena jednomu správnímu orgánu – Národní akreditační agentuře, která bude ve svém rozhodování nezávislá na ministerstvu, ale bude respektovat vyhlášené standardy. Národní akreditační agentura bude ústředním orgánem státní správy (podle kompetenčního zákona č. 2/1969 Sb.)*“ Rozumím tomu, že autorka zavedení akreditační agentury chápe jako snížení kontroly nad akreditacemi a je možné, že to tak bude (kdo ví?). Nicméně co autorku opravňuje konstatovat, že to vypadá, že se kvalita SVŠ ještě rapidně zhorší?
- Diskuse ohledně školného je jen cvičením v argumentaci, autorka sice shrnuje různé formy školného a zamýšlí se nad argumenty pro a proti jeho zavedení (a to vcelku vyčerpávajícím způsobem), nicméně od diplomové práce v oblasti ekonomie bych očekával „tvrdší argumenty“ v podobě modelu, který by ukázal, jaký efekt, kdy a za jakých podmínek by která z variant měla (být při autorkou zadaných parametrech). Takto není celá kapitola ničím jiným než sumarizací známého a opakováním stejných argumentů, které zaznívají po celou dobu diskuse o zavedení školného (včetně projektů KVALITA, KREDO atd.). Jak vlastně autorka ví, že by zavedení školného situaci podfinancování (kterou jak se dozvíme v závěru (což je skutečně pozdě) patrně má jako předpoklad od začátku práce, školné vyřeší? Jaká by musela být výše školného?
- Str. 63 – autorka uvádí „*Koncept školného, který by se měl zavést u nás vychází z australského systému.*“ – na základě čeho by se měl zavést tento typ školného? Odkazuje se autorka na nějaký dokument či právní normu?
- Autorka celkově má problémy s citacemi a s odkazováním se na konkrétní autory myšlenek. Většina jejích argumentů je pak typu „jedna paní povídala“ nebo „většina lidí si myslí“. Na to ale v odborném textu není prostor! Jeden příklad za všechny (str. 66): „*Podle některých názorů se české vysoké školství ustálí až ve chvíli, kdy bude zrušeno MŠMT a celkové dotování školství se dostane na čistě tržní základ, kdy budou studenti a rodičové žáků sami rozhodovat o tom, která škola je dost životaschopná na to, aby přežila, a která nemá na trhu vzdělávání co pohledávat. Je to radikální postoj, ale má celou řadu logických argumentů.*“ – či názory to jsou? Kolik lidí takovýto názor zastává? Jsou to odborníci nebo laici?

I přes výše uvedené je vidět, že autorka odvedla obrovský kus práce a musela projít množstvím dokumentů spojených s financováním a strukturou sektoru terciárního vzdělávání v ČR, což rozhodně není jednoduchý úkol. Jak jsem předeslal už na začátku, analýza tohoto systému je na diplomovou práci poměrně „velké sousto“. Práce tak nediskutuje velkou část finančních prostředků, které VŠ získávají za výzkumnou činnost skrze tzv. kafemlýnek, navíc je napsána právě v přelomovém období, kdy se budou pravidla výrazně měnit. Myslím ale, že autorka ukázala v této práci dost na to, aby jí byla dána možnost své výsledky a závěry obhájit. Bude ale nezbytné, aby věrohodně a dostatečně odpověděla na níže uvedené otázky.

3. Otázky ke zodpovězení při obhajobě (a event. připomínky oponenta):

- Autorka v úvodu práce uvádí, že se „*veřejné vysoké školy se často potýkají s nedostatkem finančních prostředků*“ – na co vysokým školám nestačí finanční prostředky? Jaké množství prostředků jim chybí? Na základě jakých informací je toto tvrzení v práci prezentováno? Zejména v kontextu úvodní věty kapitoly 4.1: „*Je všeobecně známo, a také údaje hovoří naprosto jasně, že oblast školství je výrazně podfinancována.*“ (prohlášení se v práci opakuje několikrát) mi nezbyvá než trvat na tom, aby autorka práce toto své tvrzení dostatečně podložila a obhájila! Neakceptuji přitom argument, že ČR dává na financování VŠ malou část HDP, když sama autorka v práci uvádí, že průměr EU (který je totožný se situací v ČR) je 1,4% HDP na vysoké školy.
- Z jakého důvodu není v teoretické části práce zmíněn budoucí stav a změny financování plynoucí z novely VŠ zákona? Jaká je v tomto kontextu přidaná hodnota práce?
- Kde je v práci zohledněno financování výzkumné činnosti VŠ (RVO), které činí významnou část rozpočtu VŠ?
- Vyřešilo by zavedení školného v některé z autorkou nabízených variant situaci podfinancování VŠ? Jaký by byl jeho ekonomický efekt?

4. Práce je ~~není~~ doporučena k obhajobě.

Místo a datum vyhotovení posudku

Lappeenranta, 11.5.2016

Podpis oponenta závěrečné práce

Jan Stoklasa